

1. Millainen oikeusturva minulla on, jos joudun yritystoimintaan liittyvän ihmisoikeusloukkauksen uhriksi maassanne? Voinko saada korvausta?

Espanjassa on mahdollista nostaa kanne ihmisoikeusloukkauksista siviili-, rikos-, hallinto- ja työtuomioistuimissa.

Siviiliprosessilaissa (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) säädetään velvoitteesta myöntää tiettyjä etuuksia sekä laillisista oikeuksista ja oikeudellisista olosuhteista. Lisäksi siinä säädetään suojatoimenpiteistä ja muun laissa nimenomaisesti säädetyn suojan antamisesta, millä pyritään puuttumaan tämänkaltaisiin väärinkäytöksiin.

Rikosprosessilaissa (*Ley de Enjuiciamiento Criminal*) säädetään oikeudellisista menettelyistä ja oikeussuojakeinoista, joita voidaan käyttää rikosprosessissa. Rikoslaisissa (*Código Penal*) säädetään erityisesti oikeushenkilöiden rikosoikeudellisesta vastuusta (31 a § ja sitä seuraavat pykälät) ja määritellään erilaisia rikoksia, joihin voi liittyä yrityksiä koskevia ihmisoikeusloukkauksia (esim. työntekijöiden oikeuksien rikkomiseen liittyvät rikokset, kansanterveydellisiä uhkia aiheuttavat rikokset, ympäristörikokset ja terrorismin rahoitukseen liittyvät rikokset).

Hallinnollisten toimenpiteiden osalta 1. lokakuuta annettu laki (*Ley del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas*) 39/2015 ja 1. lokakuuta annettu laki (*Ley de Régimen jurídico del Sector Público*) 40/2015 sisältävät yleisiä sääntöjä kurinpitomenettelyistä ja julkishallinnon elinten valtion vastuusta. Näitä sääntöjä pannaan täytäntöön yritysten väärinkäytöksiä koskevilla erityisillä laeilla (esim. 23. lokakuuta annetulla ympäristövastuuta koskevalla lailla (*Ley de Responsabilidad Ambiental*) 26/2007. Hallintotuomioistuimista 13. heinäkuuta annetun lain (*Ley reguladora de la Jurisdicción Contencioso-administrativa*) 29/1998 mukaisia menettelyjä sovelletaan menettelyn tuomioistuinikäsitteilyvaiheessa.

Työelämää koskevien kysymysten osalta työ- ja sosiaalioikeutta käsittelevistä tuomioistuimista 10. lokakuuta annetussa laissa (*Ley Reguladora de la Jurisdicción Social*) 36/2011 vahvistetaan oikeudenkäyntimenettely, jota sovelletaan, jos työntekijä tai ammattijärjestö katsoo, että on loukattu oikeutta yhdistymisvapauteen, lakko-oikeutta tai muita perusoikeuksia ja kansalaisvapauksia, syrjivän kohtelun ja häirinnän kielto mukaan lukien.

Espanjan prosessioikeudessa säädetään oikeussuojakeinoista korvauksen saamiseksi, jos yrityksen toiminta on johtanut ihmisoikeuksien loukkaamiseen. Niinpä rikosprosessioikeuden 116 §:n ja rikoslain 116 §:n mukaan henkilö, joka on ollut rikosoikeudellisesti vastuussa on myös siviilioikeudellisesti vastuussa, jos rikoksesta aiheutuu haittaa tai vahinkoa. Oikeushenkilöiden tapauksessa rikosoikeudelliseen vastuuseen liittyy myös siviilioikeudellinen vastuu, joka määräytyy voimassa olevien sääntöjen mukaisesti. Tämä merkitsee, että he ovat yhteisvastuullisesti vastuussa teoista niiden luonnollisten henkilöiden kanssa, joille on määrätty seuraamuksia kyseisistä teoista.

2. Onko olemassa erikseen vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin sovellettavia sääntöjä? Sovelletaanko näitä sääntöjä ympäristörikoksiin vai vakavaan työvoiman hyväksikäyttöön?

Kyllä. Espanjan rikoslaisissa kriminalisoidaan ihmisoikeusloukkauksina pidettävät rikokset.

Ympäristörikosten osalta rikoslaisissa on luku, joka koskee maankäytön suunnitteluun ja yhdyskuntasuunnitteluun sekä historiallisen perinnön ja ympäristön suojeluun liittyviä rikoksia. Tässä luvussa kriminalisoidaan erilaisia toimintatyyppejä: rakentaminen viheralueille tai ekologisesti merkittävillä alueilla (319 §), saastuttaminen, jätteiden siirtäminen, melun tuottaminen, kaivostoiminta ja louhinta jne., jotka voivat heikentää merkittävästi ilman, maan tai vesistöjen laatua tai aiheuttaa huomattavaa vahinkoa eläimille tai kasveille (325 § ja sitä seuraavat pykälät). Tällaisesta toiminnasta voi seurata vankeusrangaistus, sakkoseuraamus tai tiettyssä ammatissa tai julkisessa tehtävässä toimimista koskevan oikeuden menetys. Rikoslaisissa annetaan myös tuomareille ja tuomioistuimille toimivaltuudet hyväksyä tarvittavat toimenpiteet, jotka tekoon syyllistyneen on toteutettava omalla kustannuksellaan, häiriintyneen ekologisen tasapainon palauttamiseksi ennalteen, sekä muita mahdollisia toimenpiteitä, joita tarvitaan edellä mainitussa luvussa mainittujen kohteiden suojelemiseksi (339 §).

Työntekijöihin kohdistuvista rikoksista säädetään rikoslain II osan XV luvussa (rikoslain 311–318 §). Seuraavista teoista määrätään vankeus- tai sakkorangaistus: työntekijöiden pakottaminen hyväksymään työ- tai sosiaaliturvaehtoja, jotka heikentävät, epäävät tai rajoittavat lakien, työehtosopimusten tai yksittäisten sopimusten mukaisia oikeuksia (311 §); useiden työntekijöiden samanaikainen työllistäminen ilman heidän rekisteröimistään asianmukaiseen sosiaaliturvajärjestelmään tai ilman asianmukaista työlupaa (311 §) tai kolmansien maiden kansalaisten tai lapsien työllistäminen ilman tarvittavaa työlupaa (311 a §); työvoiman laiton kauppa, henkilöiden palkkaaminen harhaanjohtavien lupauksin tai vilpillisesti (312 §); henkilön houkutteleva muuttamaan toiseen maahan vilpillisellä työsopimuksella (313 §); yksityisen tai julkisen alan työpaikassa tapahtunut henkilöön kohdistuva vakava syrjintä ideologisista, uskonnollisista tai vakaumukseen liittyvistä syistä tai syistä, jotka johtuvat etniseen ryhmään kuulumisesta, rodusta tai kansallisuudesta, kansallisesta alkuperästä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, perheitänteesta, sairaudesta tai vammasta taikka henkilön asemasta työntekijöiden laillisena edustajana tai ammattiliiton edustajana, suhteesta yrityksen muihin työntekijöihin tai Espanjan jonkin virallisen kielen käytöstä (314 §); yhdistymisvapauden tai lakko-oikeuden käytön rajoittaminen (315 §); työturvallisuusriskien ehkäisemistä koskevien sääntöjen rikkominen, mikä vaarantaa vakavasti työntekijöiden hengen, turvallisuuden tai ruumiillisen koskemattomuuden (316 §).

Jos rikoksen on tehnyt oikeushenkilö, rangaistus määrätään yksikön johtohenkilöille tai sen vastuuhenkilöille sekä niille henkilöille, jotka ovat olleet tietoisia rikoksesta ja jotka olisivat voineet toteuttaa korjaavia toimia mutta eivät ole niitä toteuttaneet.

3. Olen joutunut monikansallisen eurooppalaisen yrityksen toiminnasta johtuvan ihmisoikeusloukkauksen uhriksi EU:n ulkopuolella. Onko minulla oikeus viedä asia maanne tuomioistuinten käsiteltäväksi, jos en ole EU:n kansalainen tai en asu EU:ssa? Millä edellytyksillä voin väittää, että oikeuksiani on loukattu? Mistä saan lisätietoa?

Heinäkuun 1. päivänä annettu oikeuslaitoslaki (*Ley Orgánica del Poder judicial*) 6/1985 sisältää sääntöjä, joiden nojalla määritellään tietyn teon ja Espanjan oikeusjärjestyksen välinen yhteys, jotta voidaan vahvistaa Espanjan tuomioistuinten toimivalta.

Siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa oikeuslaitoslaisissa säädetään, että Espanjan tuomioistuimilla on toimivalta käsitellä Espanjan alueella nostetut kanteet niiden kansainvälisten sopimusten ja yleissopimusten määräysten mukaisesti, joissa Espanja on sopimuspuolena, sekä Euroopan unionin sääntöjen ja Espanjan lakien mukaisesti (21 §). Jos vastaajan kotipaikka ei ole Espanjassa, Espanjan tuomioistuimet ovat toimivaltaisia seuraavissa tapauksissa (22 d §):

sopimusvelvoitteita koskevilla asioissa, joissa vaatimuksen kohteena oleva velvoite on täytetty tai se on täytettävä Espanjassa;

sopimukseen perustumattomia velvoitteita koskevilla asioissa, joissa vahinko on tapahtunut Espanjan alueella;

Espanjassa sijaitsevan sivuliikkeen, toimipisteen tai toimitalon toimintaan liittyvissä asioissa;

kuluttajasopimuksiin liittyvissä asioissa kuluttaja voi nostaa kanteen Espanjassa, jos hänen vakinainen asuinpaikkansa on Espanjassa. Toinen sopimuspuolista voi nostaa kanteen Espanjassa vain, jos hänen vakinainen asuinpaikkansa on Espanjassa.

Rikosoikeuden alalla tuomioistuimilla on toimivalta käsitellä rikostapauksia ja sääntöjenvastaisia tekoja, jotka on tehty Espanjan alueella tai espanjalaisilla aluksilla tai ilma-aluksilla. Tämä ei kuitenkaan rajoita niiden kansainvälisten sopimusten määräysten soveltamista, joissa Espanja on sopimuspuolena.

Tuomioistuimet ovat toimivaltaisia myös Espanjan alueen ulkopuolella tehtyjen rikosten osalta edellyttäen, että rikosoikeudellisesti vastuussa olevat henkilöt ovat Espanjan kansalaisia tai he ovat saaneet Espanjan kansalaisuuden rikoksen tapahtumisen jälkeen ja täyttävät tietyt edellytykset (23 §).

Työoikeuden alalla Espanjan tuomioistuimet ovat toimivaltaisia seuraavissa asioissa (25 §):

1.° työsopimuksista johtuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvissä asioissa, jos palvelut on tarjottu Espanjassa tai sopimus on tehty Espanjan alueella; jos vastaajan kotipaikka on Espanjassa tai jos vastaajan toimipiste, sivuliike, virasto tai muu kaupallinen edustus on Espanjassa; jos työntekijä ja työnantaja ovat Espanjan kansalaisia riippumatta siitä, missä palvelut on tarjottu tai sopimus on tehty; lisäksi tuomioistuimet ovat toimivaltaisia merenkulun alan sopimusten osalta, jos sopimusta on edeltänyt Espanjassa espanjalaiselle työntekijälle tehty tarjous.

2.° Espanjan alueella tehtyjen työehtosopimusten laillisuuden valvontaa koskevissa asioissa sekä työehtosopimusriitoihin liittyvien Espanjan alueella esitettyjen vaateiden osalta.

3.° espanjalaisia yhteisöjä tai sellaisia yhteisöjä, joiden päätoimipaikka, toimipiste tai muu edustus sijaitsee Espanjassa, vastaan nostettujen, sosiaaliturvaa koskevien kanteiden osalta.

4. Jos ihmisoikeusloukkaus johtuu monikansallisen eurooppalaisen yrityksen toiminnasta EU:n ulkopuolella, voivatko oikeusasiamieslaitos, tasa-arvoelimet tai kansalliset ihmisoikeusjärjestöt auttaa uhria? Voivatko ne tutkia asiaani, jos en ole EU:n kansalainen tai en asu EU:ssa? Onko maassanne muita julkisia tahoja (esim. työ- tai ympäristönsuojeluviranomaisia), jotka voivat tutkia asiaani? Mistä löydän tietoa oikeuksistani?

Espanjassa oikeusasiamies (*Defensor del Pueblo*) on Espanjan parlamentin korkea-arvoinen asiamies (*Alto Comisionado de las Cortes Generales*), jonka tehtävänä on puolustaa kansalaisten yleisiä perusoikeuksia ja -vapauksia valvomalla Espanjan julkishallinnon toimintaa.

Kuka tahansa kansalainen voi kääntyä oikeusasiamiehen puoleen ja pyytää tämän maksutonta väliintuloa: oikeusasiamiehen tehtävä on selvittää, liittyykö Espanjan julkishallinnon tai sen asiamiesten toimiin väitteiden mukaisia sääntöjenvastaisuuksia. Oikeusasiamies voi myös omasta aloitteestaan puuttua tietoonsa tullessiin tapauksiin, vaikka niistä ei olisi tehty valitusta. Oikeusasiamiehen toimivalta ei kuitenkaan ulotu monikansallisten yritysten toimiin Euroopan unionin ulkopuolella.

Oikeusasiamies tekee selkoa toimistaan Espanjan parlamentille vuotuisessa raportissa. Lisäksi hän voi esittää parlamentille erityisraportteja tapauksista, jotka hänen arvionsa mukaan ovat vakavia, kiireellisiä tai erityistä huomiota vaativia.

Lisätietoa on saatavilla [täältä](#).

Espanjan työllisyydestä, maahanmuutosta ja sosiaaliturvasta vastaavan ministeriön (*Ministerio de Trabajo Migraciones y Seguridad Social*) alaisuudessa toimiva työ- ja sosiaaliturva-alan tarkastusviranomaisen (*Inspección de Trabajo y Seguridad Social*) vastaa työsuojelutarkastuksista Espanjassa. Kyseinen viranomaisen voi sille annettujen toimivaltuuksien puitteissa valvoa työolainsäädännön noudattamista ja määrätä siihen liittyvistä velvollisuuksista, jotka koskevat neuvontaa ja tarpeen mukaan sovittelu-, välitys- ja neuvottelumenettelyjä.

Henkilö, joka saa tietoonsa seikkoja, jotka voivat muodostaa rikkomuksen kyseisen viranomaisen toimivaltaan kuuluvissa asioissa (muun muassa työhön liittyvät asiat sekä työterveys ja -turvallisuus-, sosiaaliturva- ja työllisyysasiat), voi kääntyä sen puoleen. Kantelun voi tehdä henkilökohtaisesti (työ- ja sosiaaliturva-alan alueellisissa toimipisteissä), sähköisesti (työllisyydestä, maahanmuutosta ja sosiaaliturvasta vastaavan ministeriön verkkosivustolla) ja postitse.

Lisätietoa on saatavilla [täältä](#).

Ympäristötarkastukset kuuluvat itsehallintoalueiden toimivaltaan. Niiden vastuulla on toteuttaa tarvittavat toimenpiteet seuraamusten määräämiseksi ympäristörikkomuksista. Joka tapauksessa 23. lokakuuta annetussa ympäristövastuulaissa 26/2007 vahvistetaan velvollisuus, jonka mukaan taloudellisen toiminnan harjoittajan on korjattava aiheuttamansa ympäristövahingot. Jos tällaiset teot katsotaan rikoksiksi, sovelletaan vastauksessa 2 mainittua rikoslakia. Lisäksi sovelletaan myös edellä mainittuja korvausvaatimuksia ja siviilioikeudellista vastuuta koskevia sääntöjä.

5. Onko maanne velvoittanut monikansalliset eurooppalaiset yritykset ottamaan käyttöön valitusmekanismeja tai sovittelupalveluja niiden toiminnasta johtuvien ihmisoikeusloukkausten käsittelyä varten? Sovelletaanko näitä velvoitteita myös EU:n ulkopuolella tapahtuneisiin ihmisoikeusloukkauksiin? Kuka vastaa näiden toimintojen valvonnasta maassanne? Onko saatavilla julkisia raportteja järjestelmän toiminnasta?

Tämäntyyppisiä ristiriitoja ei voida ratkaista sovittelusta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa 6. heinäkuuta annetun lain (*Ley de mediación en materia civil y mercantil*) 5/2012 mukaisen siviili- ja kauppaoikeuden alan sovittelujärjestelmän puitteissa, koska kyseisen lain soveltamisalaan eivät kuulu asiat, jotka liittyvät luovuttamattomiin oikeuksiin (2 §).

Tässä yhteydessä on syytä panna merkille ulkoministeriön 1. syyskuuta 2017 tekemä päätös yrityksistä ja ihmisoikeuksia koskevan kansallisen toimintasuunnitelman julkaisemisesta (julkaistu 14. syyskuuta 2017 valtion virallisessa lehdessä). Suunnitelman mukaan on toteutettava tuloksellisia toimia ihmisoikeuksien puolustamiseksi yritysmaailmassa ja säädettävä oikeudellisista, hallinnollisista ja muista mekanismeista, joilla voidaan korjata tällaisten oikeuksien loukkaamisesta aiheutuneet vahingot.

6. Jos haen suojaa yritystoimintaan liittyvän ihmisoikeusloukkauksen vuoksi ja olen haavoittuvassa asemassa, onko minulla erityisiä oikeuksia? Voinko saada oikeusapua ja millä edellytyksillä? Mitä kuluja oikeusapu kattaa? Onko minulla oikeus saada oikeusapua samoin edellytyksin, jos en ole EU:n kansalainen tai en asu EU:ssa?

Espanjan perustuslain 119 §:ssä tunnustetaan oikeus oikeusapuun silloin, kun tästä on lailla säädetty, ja joka tapauksessa niiden henkilöiden osalta, jotka osoittavat, että heillä ei ole riittävästi varoja oikeudenkäyntiin. Tämän oikeuden täytäntöönpanosta säädetään oikeusavusta 10. tammikuuta annetussa laissa (*Ley de Asistencia Jurídica Gratuita*) 1/1996. Yritysten tekemien ihmisoikeusloukkausten uhrit voivat saada oikeusapua, jos heidän taloudelliset resurssinsa eivät ylitä laissa 1/1996 vahvistettua taloudellista kynnyсарvoa. Tätä kynnyсарvoa on nostettu vuonna 2015 tehdyn lain 1/1996 uudistuksen seurauksena ja siinä otetaan huomioon myös hakijan tietyt henkilökohtaiset olosuhteet (kuten perhekustannukset), jotta entistä useampi olisi tarvittaessa oikeutettu saamaan oikeusapua. Tähän apuun kuuluu ammattiasianajajien tarjoama oikeudellinen puolustus, oikeusapu sekä tietojen antaminen kaikista käytettävissä olevista tuomioistuinten ulkopuolisista oikeussuojakeinoista.

Laissa 1/1996 säädetään myös oikeusavun myöntämisestä rajat ylittävissä riita-asioissa. Tällaisissa tapauksissa oikeusapua voivat saada luonnolliset henkilöt, jotka ovat Euroopan unionin kansalaisia, tai jossakin jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevat kolmansien maiden kansalaiset.

Oikeusapua voidaan myöntää ainoastaan siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden ratkaisemiseen sekä näihin asioihin liittyviin tuomioistuimen ulkopuolisiin sovittelumenettelyihin, jos laki velvoittaa tai tuomioistuin määrää osapuolet käyttämään niitä.

Päivitetty viimeksi: 17/01/2024

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetystä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.